

Třetí část díla je zaměřena na rekodifikační práce na novém rodinném kodexu v Polsku v letech 1956 až 1964. Má také sedm oddílů. Je zdůrazněno, že původně mělo být rodinné právo opět začleněno do připravovaného občanského zákoníku. Tento záměr však nebyl naplněn. Autor poměrně důkladně rozebírá dobové důvody pro zachování odvětvové samostatnosti rodinného práva v Polsku. Dále analyzuje podstatu, strukturu a cíle nové rekodifikační komise v Polsku a také hodnotí úvodní práce na zákoníku. Další partie jsou věnovány poměrně složitému procesu přijímání zákona, prvním, druhému a třetímu čtení v parlamentu, veřejné diskusi apod. Autor poukazuje na konzervatismus ve společnosti, zejména na pokusy ztížit rozvod či zavést zákonnou odluku. Opět však konstatuje, že politická zadání zvítězila.

Dílo uzavírá hodnotící závěr a zejména dosti podrobné resumé v angličtině, což je užitečné zejména pro čtenáře, kterým není polština příliš blízká. Poslední stránky obsahují detailní věcný rejstřík.

Posuzované dílo je rozsáhlé co do počtu stran a bohaté, jde-li o obsah, archivní informace, ale i vlastní autorova hodnocení a komentáře. Dílo nepochybně přispěje k diskusi, která se vede o významu a průběhu transformace komunistického práva nejen v Polsku, ale i v Česku a na Slovensku.

Zdeňka Králíčková*

Mosný Peter a kol. Právnohistorická realita sociálnej doktríny 20. storočia. 2. rožš. vyd. Krakov: Spolok Slovákov v Poľsku, 2014, 332 s.

V posledních dvaceti letech stály sociální politika a pracovní právo mimo hlavní zájem českých a slovenských právních historiků. Výjimku tak představují pouze práce *Jakuba Rákosníka*, který se v posledních letech věnuje některým dílčím aspektům sociální politiky,¹ či práce *Ladislava Vojáčka*, který publikoval několik příspěvků k vývoji pracovního práva v českých zemích.² Z tohoto důvodu lze jistě uvítat každý pokus o systematizované zpracování tohoto tématu, který tak může zaplnit další bílá místa v československé právní historiografii. Jedním z nich je kolektivní monografie devíti českých a slovenských právních historiků pod vedením *Petera Mosného* z Katedry právních dějin Právnické fakulty Trnavské univerzity v Trnavě, která vyšla již ve druhém rozšířeném vydání. Z českých právních historiků se autorsky podíleli *Jan Kuklík*, *Vladimír Kindl* a *Ladislav Vojáček*. V monografii sestávající se z devíti kapitol však není nikde přesně vymezena autorská účast, takže není možné přesně identifikovat, kdo z autorů je původcem té které konkrétní kapitoly.

Autoři se v recenzované práci pokouší o analýzu právněhistorické reality sociální doktríny ve 20. století, přičemž se nevěnují jen vývoji na území českých zemí a Slovenska, nýbrž záběr je širší, neboť zahrnuje i sociální zákonodárství sjednoceného bismarckovského Německa

* Doc. JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: Zdenka.Kralickova@law.muni.cz.

¹ Zmínit lze např. následující práce: RÁKOSNÍK, J. a kol. *Sociální stát v Československu: právně-institucionální vývoj v letech 1918–1992*. Praha: Auditorium, 2012; RÁKOSNÍK, J. – NOHA, J. *Kapitalismus na kolenou: dopad velké hospodářské krize na evropskou společnost v letech 1929–1934*. Praha: Auditorium, 2012 či RÁKOSNÍK, J. *Odvracená tvář meziválečné prosperity: nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha: Karolinum, 2008.

² VOJÁČEK, L. – SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. a kol. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 801–957.

po roce 1871, které se stalo vzorem pro další evropské státy. Publikace nepodává komplexní přehled o sociální doktríně ve 20. století, ale na základě dobové literatury a archivních pramenů představuje jen východiska a základní prvky její podstaty. Sám název publikace plně neodpovídá jejímu obsahu, některé kapitoly se zaměřují i na vývoj v 19. století. Období po roce 1945 se autoři nevěnují vůbec, což je jistě škoda. Pokud by se do budoucna připravovalo třetí vydání této knihy, jistě by tak bylo možné doporučit, aby byla zařazena část analyzující i část věnovaná právě poválečnému vývoji. V recenzované monografii není pokryto a zpracováno by zasloužilo období Protektorátu Čechy a Morava, kde sociální politika a pracovní právo měly podle představ okupantů hrát zásadní roli.

Jelikož se jedná o kolektivní monografii, na které participovalo poměrně velké množství autorů, měli editoři samozřejmě poměrně náročný úkol, jak jednotlivé kapitoly sjednotit a podřídit je jakékoli jednotné linii. Až na výjimky se jim to povedlo, i když forma i způsob zpracování jsou v některých případech poměrně odlišné a poznámkový aparát ne vždy odpovídá jednotnému vzoru. Za každou kapitolou je uveden poměrně podrobný seznam literatury k danému tématu.

První kapitola se věnuje sociální doktríně první Československé republiky a jejímu odrazu v právu, přičemž jsou zde uvedena východiska „oficiální“ státní doktríny a jejich realizace v praxi. Ústřední postavou sociální doktríny v tomto období nebyl nikdo jiný než prezident republiky *Tomáš Garrigue Masaryk*, který se této otázce soustavně věnoval již v období předválečném a který již ve *Washingtonské deklaraci* naznačil, kam by měla sociální oblast nového státu směřovat. Jednou z idejí byla rovněž sociální spravedlnost, která v prvních letech po zřízení samostatného státu svůj odraz nalezla také v právních předpisech. Většina vládních návrhů zákonů z oblasti sociální péče pak byla připravována na půdě Ministerstva sociální péče.

Druhá kapitola čtenáře přenáší do období Slovenské republiky (1939–1945) a analyzuje východiska její sociální doktríny zasazené do relevantních právněhistorických skutečností, které provázely vznik a existenci tohoto státního útvaru. Sociální doktrína Slovenské republiky, zakotvená v Ústavě z roku 1939, vycházela z křesťanské sociální nauky (*Bible* a dvou papežských encyklik) a z ideově-politického programu *Hlinkovy slovenské lidové strany*. Autor této kapitoly poukazuje na originalitu sociální doktríny spočívající na křesťanských hodnotách a tím i na „*časté chybné stavění na roveň Slovenské republiky a nacistického Německa*“.

Následující kapitola popisuje pracovní právo a sociální zabezpečení na území Slovenska ve druhé polovině 19. a na začátku 20. století. Průmyslová revoluce a jevy s ní spojené přinesly nutnost ochrany slabší strany (zaměstnance) a veřejnoprávní zásahy do smluvní svobody. Předmětem analýzy zde jsou klíčové prvky pracovněprávního zákonodárství, jako např. podmínky pro uzavření pracovní smlouvy a je poukázáno na postupné formování pracovního práva a práva sociálního zabezpečení. Kapitola je zakončena konstatováním, že „*v první polovině 20. století došlo k výraznému posílení ochranné funkce pracovního práva*“.

Čtvrtá kapitola je věnována diskuzím o provedení socializace v prvních letech existence samostatného Československa. Jsou zde analyzovány pohledy umírněného i radikálního křídla sociální demokracie, která byla jedním ze zastánců urychleného vyvlastnění velkostatků a některých průmyslových závodů a dolů. Zmíněny jsou i názory ostatních relevantních stran, přičemž o socializaci pod vlivem levicových stran neodmítli diskutovat ani zástupci stran měšťanských. Po opadnutí revoluční vlny však československá vláda od požadavků rozsáhlé socializace průmyslu postupně ustoupila, a proto kromě pozemkové reformy k žádným zásahům do soukromého vlastnictví nedošlo.

Následující kapitola se do zaměření recenzované publikace příliš nehodí, nebo lépe řečeno spíše vyčnívá. Zaměřuje se na sociální obsah domovského práva v českých zemích

a v Československu v letech 1848–1948, přičemž mapuje rovněž vztah domovského práva a chudinského zabezpečení, které jeho sociální obsah tvořilo.

Oblastí péče o chudé na Slovensku v období první Československé republiky se věnuje šestá kapitola, která nejprve popisuje situaci v Uhersku před rokem 1918. Následně podrobně analyzuje péči o jednotlivé sociálně slabé skupiny, kterými byli žebráci a tuláci, Romové, váleční invalidé, duševně a tělesně postižení či zanedbané děti.

Jelikož sociální zákonodárství Německé říše druhé poloviny 19. století bylo vzorem pro vydání obdobných právních předpisů nejen v Rakousku-Uhersku, nýbrž později i v dalších státech Evropy, rozhodli se autoři zařadit do monografie kapitolu věnující se této otázce. Čtenář tak má možnost seznámit se s hlavními právními předpisy sociálního zabezpečení, kterými německý stát převzal péči o své občany, přičemž zmínit je možné především zákon o nemocenském pojištění dělníků (1883), zákon o úrazovém pojištění (1884) nebo zákon o invalidním a starobním pojištění (1889).

Německu se věnuje i předposlední osmá kapitola, která nastiňuje sociální oblast a sociálněprávní postavení zaměstnanců ve Třetí říši (1933–1945). Zde tvoří těžiště analýza zákona o uspořádání národní práce z roku 1934, který představoval klíčovou právní normu v oblasti národněsocialistického pracovního práva. Ačkoliv tato kapitola nepatří mezi „nosné“ a je ji možné považovat spíše za doplňující, nereflktuje některé tituly české i německé sekundární literatury, které v poslední době byly k této problematice vydány. Rovněž je nenacházíme ani v seznamu literatury uvedené za kapitolou.

Závěrečná kapitola pak z teoreticko-filozofického pohledu přibližuje dva přístupy k formování sociální doktríny, přičemž ústředním motivem celé kapitoly je hodnota lidské důstojnosti.

Na závěr je nutné konstatovat, že recenzovaná kolektivní monografie, ač je to spíše monotematický soubor studií, přináší různé pohledy na sociální realitu konce 19. a první poloviny 20. století a jistě představuje další dobrý krok směrem k poznání historie pracovního práva a práva sociálního zabezpečení. Je ji proto možné doporučit všem zájemcům o tuto problematiku.

Jaromír Tauchen*

* JUDr. et Bc. Jaromír Tauchen, Ph.D., LL.M. Eur.Integration (Dresden), Katedra dějin státu a práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: jaromir.tauchen@law.muni.cz.